

u křivých proudů Melly a v požatých údolích sbírá.
 Kořínek rostliny té dej do vína vonného vařit,
 pak tím koflíky naplň a včelám dej za pokrm před vchod!

Jestliže veškeré včelstvo však někomu najednou zajde,
 aniž rady si ví, jak znova si opatřit plémě,
 čas je, bych vyložil objev, jež arkadský učinil pastýř,
 řekl, jak z pobitých krav zas nejednou zplodila včely
 hnílohou zkažená krev.

Teď hodlám celou tu pověst
 od prvých počátků jejích a úplně podrobně probrat.
 Neboť kde Kanopu lid sídlí bohatý, Pelle kdys poddán,
 u nilských stojatých vod, když řeka se vyleje z břehů,
 po svých vlastních polích se na lodích barevných voze,
 v místech, kde perský lid, jenž nosí toulec, se blíží
 Nilu, jenž v sedmero ramen se rozděliv, narůzno teče,
 Nilu, jenž vytéká z míst, v nichž černí Indové bydlí,
 který i zelený Egypt svým nánosem úrodným činí —
 od toho výzkumu lid svůj blahobyť najisto čeká.

Nejprve vyber si skrovné a věci jen stačící místo,
 které maličká budka, jež kryta je žlábkovou střechem,
 těsnými stěnami zúží — pak přidej tam okénka čtyři
 na čtyřech větrových stranách, by světlo tam vnikalo
 šikmo.

Potom si vyhledej tele, jež na čele rohy již kříví,
 dvouleté; obě dvě nozdry i dýchání hubou mu zacpi,
 byt se i bránilo silně, a potom je ranami ubij,
 potom mu vnitřnosti roztluč, však kůže ať zůstane celá!

Takto je ležeti nech v tom stavení, nalámej větví,
 větve mu pod žebra vlož, též tymián, kasii čerstvou,
 v době, kdy Zefyru van již počíná čeřiti vlny,
 dřív než poznovu louky se novými barvami zaskví,
 dřív než v trémoví hnízdo si švitorná vlašťovka zřídí.

Zatím v mrtvole krev, jsouc v měkkých zahřáta kostech,

kvasí — a zvířátka malá je vidět napohled divná:
 nejdřív nemají nohy, však záhy se, šustíce křídly,
 hemží a vzhůru se vznést čím dál tím více se snaží,
 až pak vyrazí ven jak lijavec, který se spustí
 z mračen, nebo jak šípy, kdy z lučiště vyletí ze strun,
 kdykoli Parthové svižní je vystřelí z počátku boje.

Kterýpak bůh, ó Múzo, nám vynášel umění toto?
 Odkudpak počátek vzal ten nový poznatek lidský?

Odešel z penejských Temp kdys pastevec Aristaeus,
 ztrativ veškeren roj, jak pověst jde, hladem i morem.
 Přišel, bolestí hnán, až k samému svatému zdroji,
 kvílel bolestným hlasem a takto se k materi ozval:

„Matko, ó Cyreno matko, jež v hlubinách tohoto zdroje
 dlíš, proč dalas mi život, prý z jasné bytosti božské —
 jsem-li jen vsutku, jak tvrdíváš, zrozen z Apolla otce —
 když mi je nepřízniv osud? Kam děla se mateřská láska?
 Proč jsi mi velela kdys, bych doufal v nebeské poety?

Hleď, já dokonce slávu, jež život člověku zdobí,
 kterou mi o zrno péče a o stáda zjednala stěží,
 ztratil — a ty o tom víš — ač všecko jsem znalecky zkusil.

Nuže i plodný můj sad svou vlastní rukou mi vyvrat,
 žeň mou nadobro znič, v mou stáj vhod' niživý oheň,
 osení spal, mou révu mi vysekej sekyrou tvrdou,
 je-li ti slávy, jíž tvrdě jsem dobyl si, tak hrozně líto!“

V komnatě v hlubinách řeky to volání slyšela matka,
 okolo ní sbor nymf tam spřádala milétskou vlnu,
 která zelení sytou, jak skleněnou, barvena byla:
 Fyllodoke a Xantho a Ligeia, s nimi i Drymo,
 po šíji úbělné volně jim splývaly třpytivé vlasy,
 Nesaie, Kymodoke a také Thaleia, Spio,
 plavá i Lykorias i Kydippe, jedna z nich dívka,
 druhá, nedávno tomu, již poznala Héřiny strasti,

Beroe se sestrou Klio, a obě dvě Oceanovny,
obě dvě s koženým pásem, jenž zlatem pestře byl vyšit,
také Efyre, Opis i asijská Deiopeia,
rychlá i Arethusa, jež konečně složila šípy.

Klymene vypráví jim, jak Vulkán nadarmo žárlil,
kterak klamal ho Mars, když sladké zálety sháněl,
o častých láskách bohů už od samých počátků světa.
Když tak jemnou vlnu tam rusalky spřádaly z vřeten,
zabrány do těch bájí, tu opět k matčinu sluchu
synův dolehl nárek — i užasnou nadměru všecky
na svých skleněných křeslech, však nejdříve Arethusa
vztyčí, před sebe hledíc, svou plavou nad vlny hlavu,
volajíc z dálky „Ó sestro, má Cyreno, nebylas marně
vzrušena kvílením tím, tvůj syn, tvůj největší poklad,
v zármutku Aristaeus tu před zdrojem Penea otce
stojí, žalostně pláče a krutou tě nazývá, krutou.“

Matka tu náhlým strachem je raněna v duši a zvolá;
„Přiveď, ó přiveď ho k nám, je volno mu překročit přes
práh

bohyň,“ a zároveň velí, by vedví se široko řeka
roztoupla, aby ten hoch tou dráhou vstoupiti mohl!
Obloukem na způsob hor jej z vysoka obstoupnou vlny,
v nesmírné příjmou ho luno a pod vodu vpustí až na
dno.

Matčinu sídlu se diví a vodnímu království tomu,
pramenům zavřeným v sluje i šumnému ševelu hájů —
kráčí a ohromen je, jak mocné vody tam proudí:
viděl tam veškeré řeky, jak hluboko pod zemí plynou,
z různých tekoucí míst: jak teče tam Fasis a Lykus,
také tam prameny viděl, z nichž hluboký Enipeus tryská,
Hypanis, hučící v skalách, a Kaikus, myská to řeka,
odkud Tiberský otec a odkud má Anio proudy,
Eridan s býčí hlavou a oběma zlatými rohy,

nad který žádná jiná skrz úrodné vzdělané kraje
do moře tmavé barvy se prudčeji nevlévá řeka.

Když pak v komnatu přišel, kde strop je klenutý

z pemzy,

a když poznala máť, jak zbytečný synův je nárek,
čisté mu na ruce vody, jak patří, nalily nymfy,
potom mu podaly ručník, jenž úplně hladce byl střižen,
na stoly nakladly krmí a vrchem vždy dolily číši,
oltáře bohů tam vonných kadidel planuly ohněm.

Matka mu dí: „Teď vezmi si číš, v níž lýdské je víno,
ulijme Oceanovi!“ A sama se k Oceanovi
modlí, ke světa tvůrci, a k sestrám rusalkám všechněm
— na sta jich sídlo má v lesích a na sta jich sídlo má
v řekách.

Tříkrát hořící krb pak vínem polila čistým,
tříkrát vyšlehl plamen a po samu klenbu vzplál jasně.
Z toho pak znamená posilu berouc si, řekla mu matka:
„V hlubinách karpatských vod má obydlí Neptunův

věštec,

Proteus, tmavý jak moře. Ten po vlnách na voze jezdí,
taženém spřežením dvounohých koní s ocasem rybím.
V pallenský přístav se bůh teď navrátí, v rodiště svoje,
Pallenu — ctíme ho nymfy, sám Nereus poctu mu vzdává,
dlouhého věku už kmet. Neb všecko zná, všecko ten věštec,
dávno co bylo, co dnes je, co bude i zítra, i dále.
Moc tu mu Neptunus sám kdys propůjčil, neboť mu pase
v hlubinách obludy mořské, zvláště tuleně, netvorné zjevy.

Toho ty musíš lapit a spoutat, aby ti všechnu
vyložil příčinu moru a pohromu obrátil v dobré,
neboť nedá ti rady leč násilím, aniž ho může
prosbou kdo obměkčit. — Lapni jej, pouty pak na něj
a tvrdou
silou! Na těch až ztroskotá úskok a naprázdno vyjde.

Sama tě zavedu já, až poledním žhnout bude slunce
žářem, když žízni tráva a stín je milejší stádu,
v skrytou kmetovu sluj, kamž mořskými vlnami znaven
chodí — tam snadno ho lapíš, až ve spánek pohroužen
bude.

Až ho však rukama chopíš a budeš ho svíratí pouty,
budou přeludy různé a podoby šelem tě šálit,
neboť ježatým kancem a strašným tygrem se stane,
ještěrem plným šupin neb lvicí s ryšavou šjíjí,
praskat bude jak plamen a z vazby se zdánlivě vymkne,
nebo zas ve vodu čistou se rozplynout zkusí a zmizet.

Čím však více ten bůh své podoby měniti bude,
tím víc ty zas mu utahuj pouta, můj milený synu,
až se zas v své tělo vrátí a opět ho takovým spatříš,
jako když počínal dřímat a spánek mu zavíral oči!“

Řekla a nebeskou vůni kol dokola rozlila čistou,
která celým tělem mu prolнула: jinochu rázem
z vlasů, jež upravil krásně, se libá linula vůně,
do údů svěžest sil hned vstoupila.

Jeskyně velká
v boku je duté hory, kam za vlnou vlna se valí,
větrem na skály hnána, a v zátoku táhlou se tříští;
plavcům stíženým bouří to zdávna je bezpečný úkryt.
Ve vnitřku dlívá Proteus a za velkou skálou se skrývá.

Ve sluji syna si v zákoutí tmavém umístí nymfa,
sama pak za mlžnou ukryta clonou se postaví poblíž.

Sírius na nebi zářil a páčil žíznivé Indy,
žhavý, a ohnivé slunce již středem dráhy své prošlo,
rostliny žízni prahly a v korytě horkém až na dno
hluboká řeka se hřála a žhavými paprsky vřela.

Vtom již vychází z moře a ke sluji míří jak jindy
Proteus, a tuleňů rod kol vladaře skáče si s plesem,
slané krůpěje mořské kol dokola daleko střídá.

Porůznu tuleňů dav se tam rozloží po břehu k spánku.
Bůh — jak dozorce stád kdes na horách vysokých někdy
v době, kdy večer a hvězda již přivádí telata z pastvy
k stáji a bečením svým jen dráždí jehňata vlky —
vprostřed na skálu sedne a přehlízí tuleňů počet.

Toto byl pastýři okamžik vhodný, by zmocnil se věštce:
sotvaže vyčkal, až kmet své zemdlené uložil údy,
vyrazil s velkým křikem a rychle ho spoutal, jak ležel.

Naproti tomu i bůh byl pamětliv umění svého,
v podoby všemožné, divné, se ihned měniti začal,
ve zvíře měně se hrozné neb v prchavou vodu neb oheň.
Když se mu žádnou lstí již nevymkl, donucen Proteus
ve svou se podobu vrátil a lidským zas ozval se hlasem:
„Kdopak jenom tě poslal, ó jinochu nadmíru smělý,
vstoupit do mého domu? Co chceš?“

Dá odpověď jinoch:
„Víš, ó ty to víš sám, je nemožno něčím tě klamat!
Ty však neklamej též! — Já přišel na rozkaz boží,
abych se po věštbě ptal stran pohromy, která mě stihla.“

Tuto mu odpověď dal. Vtom věstec s úsilím mocným
zakoulel očima svýma, jež modrou jiskřily barvou,
hlasitě zaskřípal zuby a ku věštbě otevřel ústa:

„Je-li nějaký bůh, jenž těžkým hněvem tě stíhá:
pykáš za velký hřích, vždyť neštěstím stíhaný Orfeus —
třebaže bez viny své — tou pokutou tebe teď trestá —
leda by zvrátil to osud. — Je zuřiv pro ztrátu choti:
neboť když jsi ji stíhal, tu po břehu úprkem běžíc,
dívka spíš smrti však souzená brzké, ach! hrozného hada
v trávě si nevšimla vysoké, plaz se však na břehu skrýval.
Družina, Dryadek sbor, hned velkým naplní křikem
vysoké vrcholy hor, též pláčí rhodopské vrchy,
vysoký Pangaeus pláče a martská Rhesova země,
Getové pláčí, i Hebrus, i athénská Orithyia —

Sám hrál na dutou loutnu a konejšil muka své lásky, tebe, ó sladká choti, jsa samoten na pustém břehu, tebe, když počínal den, když zhasínal, opěval tebe.

Ano i k taenarské sluji a k Ditově vysoké bráně, v háj, jenž zahalen je kol dokola temnotou černou, zašel, k podsvětním duším a k hroznému vladaři prosit, k srdcím, jež prosbou lidskou se nedají obměkčit nijak.

Dojaty zpěvem jeho se z nejlubších Erebu sídel nehmotné sbíhaly Stíny a postavy zbavené žití, tolik, kolik je ptáků, jichž tisíce v listech se skrývá, kdykoli pudí je z hor buď bouřný liják, neb večer: mužové, vdané ženy a statných hrdinů duše, jakmile skončili žití, i chlapi a nevdané dívky, mládci, jež před zraky otců kdys na vrch hranice kladli. Černý Kokyту močál a hustý, ošklivý rákos v bahně, jež línou vodou je protivné, všechny je poutá, rovněž poutá je Styx, jenž devíti rameny teče.

Strne i příbytek smrti, ta podsvětí prohlubeň sama, Tartar i Eumenid sbor, jichž vlas je propleten hady, Kerberův trojitý jícen, pln úžasu, otevřen zůstal, také Ixion s kolem se větrem točiti přestal.

Orfeus vracel se již, již ze všech vyvázl nehod, vrácená Eurydike již stoupala k hornímu světu za ním — s podmínkou touto ji vydala královna Orku — když vtom, rozvahy prost, byl náhlým zachvácen

bludem,

lásce jež prominout možno, však promíjet neumí Orkus: zapomněl, stanul a na choť, už před samým východem

k světlu,

přemožen vášnivou láskou, se ohlédl — veškerá práce byla tím zmařena vráz: byl krutého vladaře předpis porušen — třikrát třesk bylo slyšet v avernských vodách. ‚Jaké to šílenství hrůzné,‘ tak zvolala, ‚zhubilo tebe,

zhubilo ubohou mne? — Již podruhé ukrutný osud volá mě zpět, již pokrývá sen mé hasnoucí oči.

Orfee, sbohem! Cos rve mě a zpět nese v tmy propast hrůznou.

Po tobě, ne však již tvá, ach! vztahuji bezmocné ruce.‘ Řekla a hned jak lehký dým, jenž s prchavým vzduchem splývá, prchla mu z očí a zmizela, aniž už potom spatřila manžela svého, jenž nadarmo po stínu sahal, mnoho jí povědět chtěje. A také převozník Orkuv močál, který je v cestě, mu nedal podruhé přeplout. Nuže, co teď? Kam jít, když dvakrát mu manželka vzata? Jak má pláčem duše, jak zpěvem dojmout má bohy? Eurydike — ta, neživě chladná zas, přes Styx už plula. On, jak vypráví zvěst, prý po sedm měsíců s pláčem žaloval oblačným srázům a pustého Strymonu proudům, aneb v jeskyních chladných svůj osud žalostně zpíval, písni krotil tygry a hýbal tvrdými duby.

Nejinak kvílí slavík a v chladném topolů stínu pro svá mládata lká, jež vypátral bezcitný oráč, holátka z hnízda mu vybral a odnesl — nebeský ptáček po celou noc pak pláče a znovu vždy plačtivou píseň počíná, na větvi sedě, a plní okolí nářkem. Srdcem mu nehnula láska ni po novém manželství touha, sám jen po sněžném Donu a ledovcích hyperborejských chodil a rhipajských krajích, v nichž jíní netaje nikdy, nad smrtí ženinou truchlí a nad marným Ditovým darem.

Avšak thrácké ženy, jež zamítal pro lásku k choti, slavíce slavnosti bohů a nadšeny Bakchovou službou, rozsápu Orfea v kusy a rozmetou po širých polích.

A když thrácký Hebrus svým prudkým vířivým

proudem

unášel pěvcovu hlavu, již urvaly od sněžné šije, volal ‚Ó Eurydiko!‘ sám hlas, byť stydl už jazyk,

„Ubohá Eurydiko!“ když duch již prechal mu z těla;
 „Eurydiko!“ zas zpátky mu ozvěnou vracely břehy.“

Domluvil Proteus a vzápětí skokem se do hlubin vrhl,
 rozpěnil vlny, kde skočil, a vírem roztočil vodu.

Zaváhal syn, však matka, jež zůstala, sama mu řekla:

„Teď již starost a žal, můj milený, ze srdce zapud!

To je ta příčina zkázy, a proto ti seslaly nymfy,
 s kterými v hlubokých hájích se do tance dávala ráda,
 na včely žalostný mor — teď musíš jim s pokorou vzdávat
 žertvy, jich za milost prosit a vlídnou získat jich přízeň,
 neboť zřeknou se hněvu a prominou, budeš-li prosit.

Jak bys jich prositi měl, teď pořadem dříve ti řeknu:

Čtyři si výborné býky hled vyvolit, urostlé krásně,
 ze stáda, které ti lykajský vrch teď zelený spásá,
 vyber si tolikéž krav, jimž jařmo se nedotklo šíje,
 čtyři tam oltáře nymf blíž vysokých svatyní jejich
 postav a dobytčat krev nech na oltář vytékat z hrdeč,
 avšak těla těch kusů nech ležet v listnatém háji!
 Potom, až v devátý den své červánky ukáže Zora,
 tehdy léthejský mák dáš Orfeu v posmrtnou oběť,
 také ovečku černou mu vzdáš, pak do háje přijda
 smřenou Eurydiku tam zabitím jalůvky poctíš.“
 Nemešká syn a vykoná hned, jak velela matka:
 oltáře u svatyní nymf, jak Cyrene kázala, zřídí,
 býky si, počtem čtyři, tam přivede, urostlé krásně,
 přidá i tolikéž krav, jimž jařmo se nedotklo šíje.

Když pak v devátý den své červánky rozžehla Zora,
 oslavil Orfea tryznou a potom se do háje vrátil.
 Najednou, divoucí div, jej zvláštní překvapil úkaz:
 v zetlelých útrobach zvířat a v celé dutině břišní
 hlasitě bzučí včely a puklými boky se hrnou,
 táhnou jak velké mračno a hned se pak v koruně stromu

shluknou, a podobny hroznu, se z pružné zavěsí větve.
 Tak jsem pěstění rolí a dobytka, stromoví zpíval,
 tenkrát, když velký Caesar až z hlubin Eufratu v dáli
 metal ve válce blesky a národům zákony dával,
 po jejich vlastním přání, a k Olympu cestu si razil.
 Tenkrát Neapol luzná mě hostila, Vergilia,
 když jsem v neslavné prázdní se honosil skládáním básní,
 pastýřské zpíval písně a unášen smělostí mládí,
 pod buku košatou klenbou jsem o tobě, Tityre, zpíval.